

ПРІЙЦЯ. ЗЕЛЕНІ СВЯТЦА

Огляд-презентацію
підготувала
бібліотекар I категорії
Бойко Н. В.

У християнстві Трійця є одним з дванадцяти найважливіших свят після Великодня. Всі ці великі свята створені на честь земного життя Ісуса Христа і його матері - Богородиці. День Святої Трійці вираховується за датою свята Пасхи, від якої відраховується 49 днів (це кількість кратна числу днів у тижні – семи), тому Трійця випадає завжди на Неділю. Перед Вознесінням на небо Христос обіцяв своїм учням-апостолам, що на них зійде Святий Дух. Це й сталося через 10 днів після Вознесіння. Учні оволоділи всіма мовами, щоб проповідувати християнство по всьому світу.

Поняття Трійці уособлює образ Бога:

Бог-Отець,

Бог-Син і

Бог-Святий Дух.

Зелені Свята перш за все — це свято пермагаючої весни на порозі літа, коли природа ніби святкує з людиною своє відродження. Деякі тисячолітні традиції і обряди наших пращурів, звичайно, були втрачені і призабуті, деякі були змінені або спрощені, але народна пам'ять все ж таки зберегла, бодай, елементи і головні атрибути Зелених свят.

Напередодні українці обов'язково прикрашали хату. Гілки дерев ставили біля вхідних дверей та воротах, встромляли у стріху. Господарські будівлі та подвір'я також прикрашали зеленими гілочками дерев – верби, клена, липи, акації, береста, ясеня, горіха, дуба тощо. В хаті на стіл накритий білою скатеркою клали хліб – сіль, за образами – бузок і гвоздики. Долівку встеляли травою, серед якої запашний чебрець, осока, любисток, татарське зілля та полин «від чародійства». В горнятах і глечиках, що ставили на вікнах і на столах — півонії, лілеї, фіалки, пижма. Під іконами запалювали лампадку або свічку, тьмяне світло якої, пробиваючись крізь густу зелень, навівало на серце почуття радості. У деяких регіонах існувала сувора заборона на використання з цією метою гілок осики, що на ній за повір'ям повісився Іуда Іскаріот. Таке рослинне оздоблення оселі і двору називалося «клечанням» або «маєм».

Найбільш поширеною рослиною для клечання був і залишається аїр. Аїр (в народі – лепеха), як його ще називали «татарське зілля», має дуже сильний приємний аромат свіжості. З його прикореневих стебел робили солодощі на зразок східних – висушували і зацукровували, ласощі за смаком не поступалися зацукрованому кореню східного імбиру. Аїр, дійсно, дістався селянам від татар, точніше від татаро-монгольського нашествия. Татарське зілля монголи вважали культовою рослиною, вони свято вірили, що водойми, в яких росте аїр, чисті, і воду з нього можна пити без побоювань. Тому на шляху до сіл і селами завойовники розкидали у водойми шматочки кореневища аїру, так він і прижився у нас. Наші селяни помітили, що навіть на болоті в заростях аїру менше роїться комах, ніж на інших берегах.

Тому аїр і стали збирати, і стелити на глиняні підлоги в бідних селянських хатах, щоб вивести не тільки мух і комарів та навіть тваринних бліх. Але обряд прикрашання будинків зв'язувався не з комахами, а з повір'ям, що прийдешні в будинок душі померлих зможуть сховатися, вселяючись в трави. Ось чому не вносили до хати осику, вербу і крушину. Через 3 дні після Трійці трави викидали або спалювали.

Не тільки українці мають звичай святкового завітчування. Подібні традиції збереглися в Данії, Норвегії та Швеції. За старих часів англійці та німці теж квітчали свої оселі. «Зелені традиції» виявилися надзвичайно живучими. Принесення зеленої гілки до хати вважається дуже важливим у різних народів. Це пов'язано з закликанням урожаю та багатства.

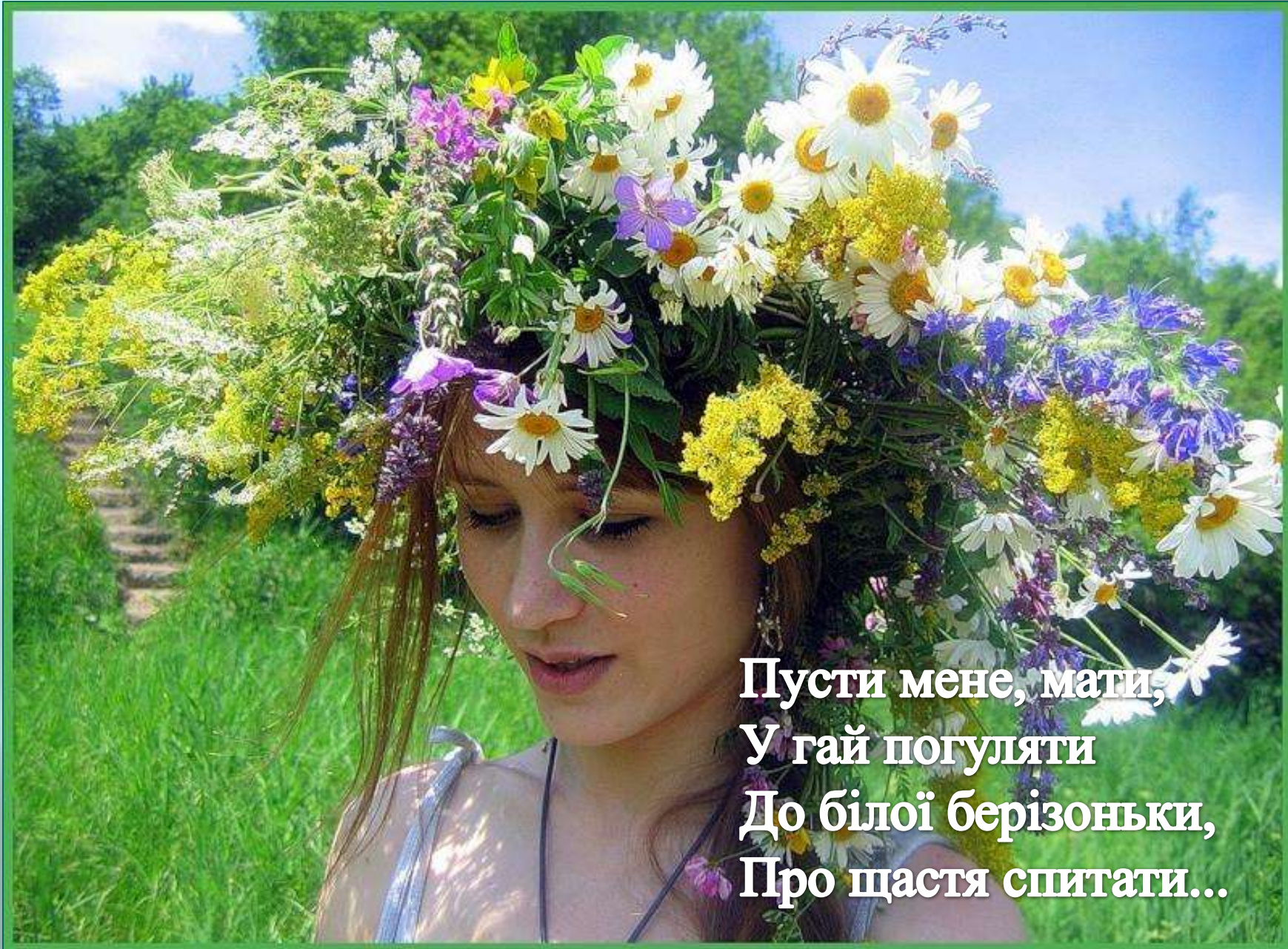
В неділю зранку люди вбиралися у святковий одяг і посідавши на лавки, чекали благовісті. Почувши дзвін, вставали і перехрестившись, йшли до церкви, яка в цей день також була пишно оздоблена гіллям дерев і квітами. У давнину на Трійцю після богослужіння селяни урочисто йшли “на ниви”, де священники освячували сільськогосподарські угіддя, щоб уберегти урожай від пожеж і граду. А потім і діти, і дорослі здіймали галас, щоб вигнати з поля нечисту силу.

За старих часів відбувався також хресний хід до криниць, щоб освятити їх, окропивши свяченою водою. Ця традиція збереглась в деяких українських селах і до сьогодні.

Після богослужіння дівчата й хлопці прямували на лісові галявини, де відбувалися ігри, хороводи, співи, жарти. Дівчата вибирали берізку з довгим і тонким гіллям і на самому дереві з нього завивали вінки. Розваги починалися з понеділка і тривали цілий тиждень. Звичайно, їх влаштовували у лісі чи полі, на вигоні за селом. Подекуди молодіжні забави й танці проходили біля спеціальних лаштунків — ігорного дуба або явора. Вони являли собою довгу жердину, до якої зверху горизонтально прикріплювали колесо, прикрашене гіллям, квітами, стрічками.

Під час святкування дівчата влаштовували спільну їжу, причому обов'язково у ній була яєшня. Яйце, починаючи з Пасхи, проходило крізь усю весняну обрядовість: воно з'являлося як символ зародження нового життя, а коли весна закінчувалася, яйце вживали у вигляді яєшні. З Трійцею закінчувалася головна весняна календарна обрядовість.

Пусти мене, мати,
У гай погуляти
До білої берізони,
Про щастя спитати...

Як і на проводи, на Зелені свята люди провідували на кладовищах своїх померлих родичів, влаштовували панахиди й колективні поминальні трапези. На Зелені свята в українців є звичай упорядковувати могили героїв, які загинули, обороняючи свою земдю і народ. Особливо цього дня вшановують невідомих і невизнаних, похованих у братських могилах...

На Зелені Свята починають квітувати жита, а за народним віруванням, в час квітування хлібних злаків прокидаються мерці. У нас в Україні, квітування хлібів вважалося за найнебезпечніший період, люди боялися, щоб із цвітом чогось не сталося злого. Мертві ж предки – це охоронці інтересів свого роду, ось до них у цей небезпечний час живі і зверталися, їх поминали, приносили жертву, влаштовуючи на гробках тризни.

У Троїцьку суботу господині пекли калачі, один із яких обов'язково клали на підвіконня, задобрюючи ним русалок і лісових мавок, а маленькі калачі роздавали жебракам. Згідно з древніми повір'ями, Зелена неділя вимагає особливої обережності від людей: у цю ніч мавки, русалки, та інша нечисть намагаються оволодіти помислами людини. Русалки – це дівчата або молодиці, котрі під час купання втопилися. Утоплениці-русалки на віки-вічні відійшли від буденного земного буття й переселились на дно глибоких рік і озер, у казкові палати, що чудом збудовані з кришталю.

Місяць і зорі викликають русалок з води на берег. Вони не мають на собі одягу, у них біле знекровлене тіло, довге волосся, зелене, як трави, стан високий і гнучкий, очі палкі і сині. На голові в кожної вінок з осоки, а в старшої з водяних лілей.

Вийшовши з води, русалки сідають на березі, розчісують своє довге волосся, або водять дивовижні, з таємничим шепотом, хороводи. Іноді русалки вилазять на дерева й гойдаються на гіллі, співаючи пісень.

Русалчині пісні небезпечні – хто почує їх, як зачарований підійде близько до русалок. Вони заманять його до себе, візьмуть в своє коло, будуть бавитись з ним, а потім залоскочуть і затягнуть у річку на дно. В русалчин тиждень ніхто не відважується купатися в річці, хіба що відьми, бо лише вони не бояться русалок.

В Зелений тиждень, у четвер, ніхто не повинен працювати, щоб не розгнівати русалок, щоб вони не попсували худоби, птиці й усього господарства. Цей день називається Русалчин Великдень.

Крім того, дівчата в цей день ще ходять таємно в ліс, маючи при собі полин та любисток (бо русалки бояться цих рослин) і там у лісі кидають завиті вінки русалкам, щоб ті насилали їм багатих женихів.

У Десятий понеділок, на перший день Петрівки, а часом і на Вознесіння, відбуваються проводи русалок – це спеціальні обряди, щоб тих русалок позбутися.

В ці дні дівчата в полі, на житах, роблять спеціальний обід – тризну в честь русалок. Після тризни дівчата ходять по полях з розплетеними косами і вінками на голові, співаючи проводи русалкам..

Як бачимо, проводи русалок відбуваються в полі, на житах. Колись це робилося для того, щоб накликати ліпший врожай, збіжжя на полях, але пізніше та головна мета обряду забулася, проводи русалок, якщо вони десь відбуваються, є ніщо інакше, як гарна і весела забава дівчат.

Як у весняний період, під час Зелених свят та Русалій були і свої особливі ігри. Серед хлопців поширеними були бої, перебої та перегони. Бились один на один чи група проти групи. Ці ігри були дуже різноманітними за своїми правилами – учасники могли битись кулаками чи без рук (тільки грудьми).

Можливо, ці ігри були символічним утвердженням повної перемоги літа над зимою, або ж були змаганнями між двома парубочими громадами.

Деякі науковці вважають, що ігрища на тематику боротьби є замовляннями перед військовими діями, війнами.

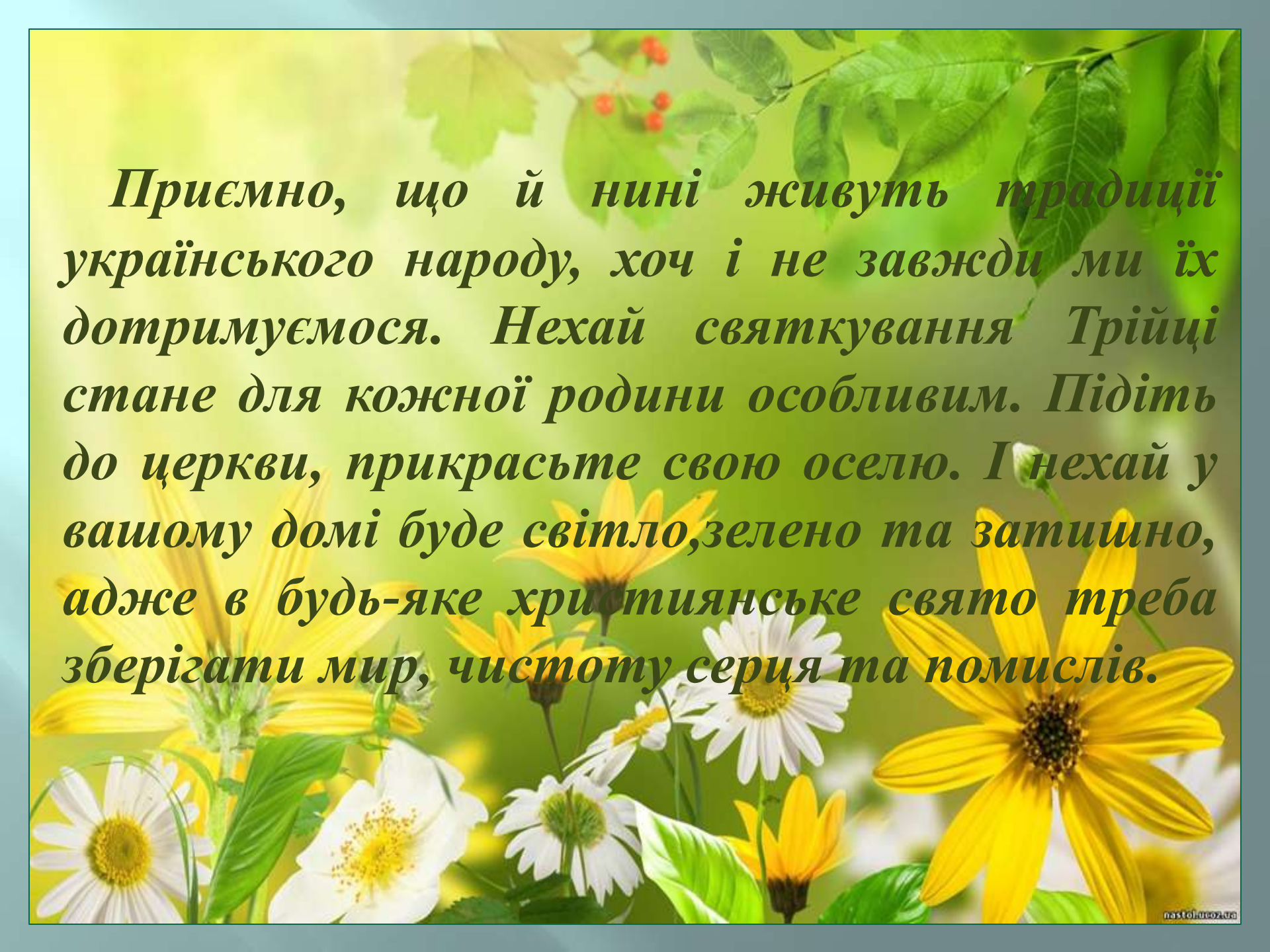

Зелені свята у селян були пов'язані з багатьма прикметами. Наприклад, така – до Трійці потрібно відсіятися та обсадитися на городах, бо після – дуже часто встановлювалася суха спекотна погода, і що не посади – вже не приймалося. Ці свята були для селян своєрідним переходом від посівної до жнив.

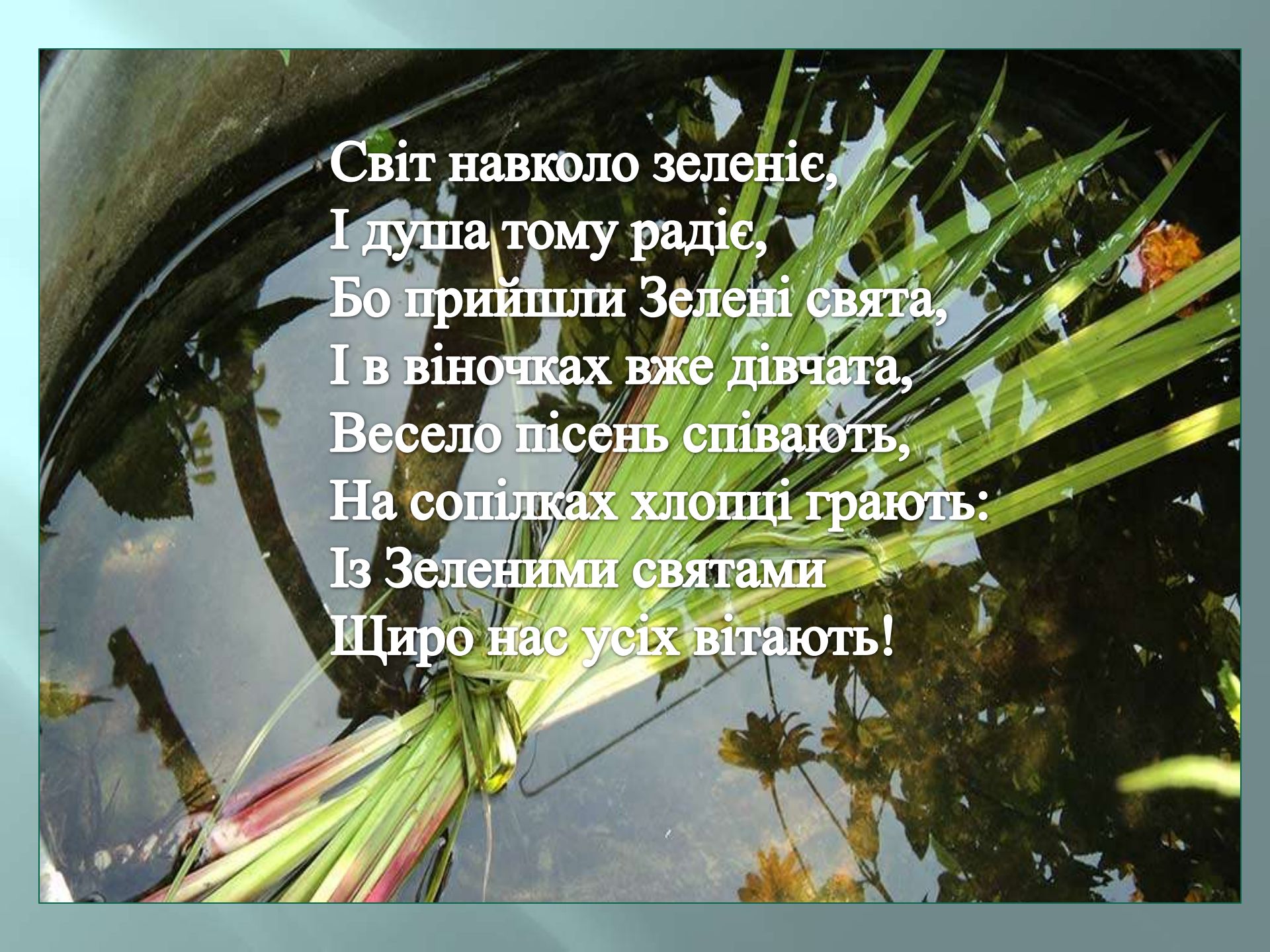

Трійця: прикмети про погоду

- Дощ на Трійцю – чекай багато грибів і теплу погоду.
- З Трійці починається справжнє літо.
- З Духова дня не тільки з неба, а й від землі тепло йде.
- Прийде Трійця – буде і на дворі, як на печі.
- Березові гілки встромляли в землю, і три дні не можна було їх прибирати. Селяни за листям берези визначали, яке буде літо: якщо берізка швидко в'яла і листя засихало, то літо буде сухим. Якщо гілочки залишалися до останнього дня живими, то літо може бути сирым і невдалим для заготівлі сіна.

Приємно, що й нині живуть традиції українського народу, хоч і не завжди ми їх дотримуємося. Нехай святкування Трійці стане для кожної родини особливим. Підіть до церкви, прикрасьте свою оселю. І нехай у вашому домі буде світло, зелено та затишно, адже в будь-яке християнське свято треба зберігати мир, чистоту серця та помислів.

Світ навколо зеленіє,
І душа тому радіє,
Бо прийшли Зелені свята,
І в віночках вже дівчата,
Весело пісень співають,
На сопілках хлопці грають:
Із Зеленими святами
Щиро нас усіх вітають!

Використані джерела:

1. Зелені свята в Україні. Етнографія . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ethnography.org.ua/content/zeleni-svyata-v-ukrayini>
2. Зелені свята. Традиції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razommedia.com/zeleni_svyata/
3. Зелені свята, Свята Трійця. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mamata.to.com.ua/article/a-1486.html>
4. Від свята до свята! : Народні свята. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sviata.com.ua/triytsya_nar.php
5. Традиції народу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tradycja.com.ua/zeleni-svyata/>
6. Зелені свята. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dna.com.ua/1574-zelen-svyata.html>
7. ТРАДИЦІЇ, ЗВИЧАЇ, ОБРЯДИ, ВІРУВАННЯ, СВЯТА СТАРОДАВНІХ УКРАЇНЦІВ,. УКРАЇНСЬКА МІФОЛОГІЯ, КУЛЬТУРА, ЦІКАВІ ФАКТИ, ПРИКМЕТИ ТА ПОВІР'Я . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrlit.vn.ua/habits/t486x.html>